

Nr 113.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om anslag till dyrtidsunderstöd åt kommunalt anställda barnmorskor.

(3:e avd.)

I två till statsutskottet hänvisade, likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 56) av herr *M. Hellberg* i Karlstad och den andra inom andra kammaren (nr 145) av herr *I. Vennerström*, har hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag av 150,000 kronor att förskottsvis utgå under innevarande år såsom dyrtidsunderstöd till kommunalt anställda barnmorskor med högst 100 kronor till varje, under förutsättning att av respektive kommun eller enskilda lämnas ett minst hälften så stort bidrag till samma ändamål.

Beträffande vad motionärerna till stöd för sin framställning anfört, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

På därom i vederbörlig ordning gjord framställning hava statskontoret och medicinalstyrelsen i ärendet avgivit särskilda yttranden, vilka bifogas detta utlåtande (bil. A och B.).

På grund av en vid innevarande års riksdag väckt, till lagutskottet remitterad motion (nr 177/2), vari hemställts om förhöjning av barnmorskornas minimilön, hade lagutskottet i sitt utlåtande nr 31 anfört bland annat, att utskottet funnit betänkligheter vid att allenast i anledning av den väckta motionen inlåta sig på förslag till en definitiv lönereglering, på grund varav och då frågan om barnmorskornas minimilön redan år 1914 väckts hos Kungl. Maj:t samt den i anledning därav igångsatta objektiva utredningen kunde antagas vara inom en ej allt för lång tid avslutad, utskottet föreslagit riksdagen, att den till barnmorskorna utgående kontanta

lönen, som enligt lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska hittills i regel skolat utgå med ett belopp av minst 300 kronor årligen — eventuell ersättning för bostad och bränsle däri ej inbegripen — måtte höjas till minst 400 kronor. Beträffande tiden, från vilken detta provisoriska lönetillägg skulle gälla, hade det, enligt utskottets förmenande, onekligen varit önskvärt, om det kunnat beviljas retroaktivt från och med den 1 januari 1917 eller åtminstone från den 1 juli samma år. Med hänsyn emellertid till, att kommunerna redan bestämt sina budgeter för år 1917, hade utskottet ej tilltrött sig kunna förorda, att den av den föreslagna löneförhöjningen föranledda ändringen i ovanberörda lag trädde i kraft förrän den 1 januari 1918. Lagutskottets i ärendet gjorda hemställan har av riksdagen bifallits.

Utskottets
yttrande.

De nu till behandling föreliggande motionerna avse att bereda de kommunalt anställda barnmorskorna dyrtidsunderstöd under innevarande år. Häremot kan givetvis den invändningen göras, att, då kommunerna för närvarande bestrida barnmorskornas avlöning, tillgodoseendet av de behov, som dyrtiden medfört, jämväl bör tillkomma dessa. Av liknande skäl, som föranlett riksdagen att under nu rådande kristid ingripa på områden, som eljest bort vara föremål för enbart kommunernas omsorg, vill det emellertid synas utskottet, som om det vore statens plikt att jämväl vidtaga åtgärder för åstadkommande av förbättring i barnmorskornas betryckta läge. Utan särskilt statsanslag torde ej heller någon förbättring av barnmorskornas avlöningsförmåner innevarande år i någon större omfattning bliva genomförd.

På sätt motionärerna föreslagit, bör givetvis såsom villkor för ett eventuellt statsbidrag uppställas förpliktelse för kommunerna att jämväl lämna bidrag till ifrågavarande ändamål, och detta så mycket hellre som kommunen bäst har kännedom om sina barnmorskors ekonomiska villkor samt om och i vad mån dessa påkalla hjälp från det allmännas sida. Däremot synes det, ur synpunkten av nödig garanti för att understödet verkligen är av behovet påkallat, icke lämpligt att, såsom av motionärerna föreslagits, jämväl av enskilda lämnat bidrag må kunna läggas till grund för erhållande av statsunderstöd, utan lär derför vederbörande kommun även beträffande sådant bidrag böra gent emot statsverket stå såsom understödsgivare. Att statsbidraget bestämmes att utgå med två tredjedelar av hela understödet under förutsättning, att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun samt att statsbidragets maximibelopp fastställs till 100 kronor, synes utskottet lämpligt.

I fråga om den inkomstgräns, vid vars överskridande statsbidrag ej må

utgå, har utskottet ansett, att barnmorska, som enligt under år 1917 verkställd taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjutit inkomst till högre belopp än 700 kronor, icke bör komma i åtnjutande av statsbidrag. Högsta understöd eller 150 kronor skall alltså tillkomma barnmorska med inkomst ej överstigande 550 kronor; om inkomsten överskrider detta belopp, skall understödet begränsas så, att inkomsten jämte understödet högst utgör 700 kronor.

Beträffande de gifta barnmorskorna kunde det visserligen ifrågasättas, huruvida icke särskilda bestämmelser borde gälla för dessa, men då kommun, såsom ovan antytts, icke torde komma att bevilja de barnmorskor understöd, som genom äktenskap äro i sådan ekonomisk ställning, att dylikt icke bör ifrågakomma, har utskottet icke ansett detta vara erforderligt.

Med hänsyn till den begränsning i statsbidragets utgående, som utskottet förordat, synes det av motionärerna för ifrågavarande ändamål föreslagna anslagsbeloppet kunna nedsättas till 100,000 kronor. För vinnande av enhetlighet i beteckningen av de av den rådande kristiden föranledda anslag till ändamål likartade med det föreliggande läser i den av motionärerna föreslagna rubriken å nu förevarande anslag uttrycket »dyrtidsunderstöd» lämpligen böra utbytas mot »krigstidshjälp».

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av herrar Hellbergs och Vennerströms förevarande motioner må på extra stat för år 1918 under sjätte huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag å 100,000 kronor till beredande för år 1917, enligt grunder som av Kungl. Maj:t närmare bestämmas, av krigstidshjälp till kommunalt anställda barnmorskor med högst 100 kronor till varje under förutsättning, att av vederbörande kommun lämnas bidrag till belopp av minst hälften av statsbidraget; med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera anslaget.

Stockholm den 8 maj 1917.

På utskottets vägnar:

AXEL EKMAN.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 112.

Bilaga A.

Till riksdagens statsutskott.

Sedan Ni i skrivelse den 13 innevarande månad hos vederbörande ledamot av statsrådet anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till statskontoret att skyndsamt avgiva yttrande över två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren (nr 56) och den andra inom andra kammaren (nr 145) angående dyrtidsunderstöd till kommunalt anställda barnmorskor, har statskontoret anbefallts avgiva och till Eder överlämna det begärda yttrandet; och får kungl. statskontoret, jämte bifogande av remissakten, härmed anföra följande.

Tillgodoseendet av de behov, som dyrtiden medför för de kommunalt anställda barnmorskorna, synes knappast kunna tillkomma annan än dem, som bestrida deras avlöning. För närvarande åligger denna omsorg ensamt kommunerna. Fördens skull lär väl anvisande från statens sida av dyrtidstillägg till ifrågavarande löner, innan ännu visshet vunnits, huruvida statsverket över huvud taget bör lämna bidrag till barnmorskornas avlöning, svårligen kunna ske. Härtill kommer att på den korta tid, som stått till buds för ärendets behandling, någon utredning rörande de ekonomiska konsekvenserna av ett statsbidrag i förevarande hänseende icke kunnat verkställas.

Kungl. statskontoret ser sig därför förhindrat att till det i ovanberörda motioner framlagda förslag tillstyrka bifall.

Stockholm den 20 april 1917.

Per Södermark.

Carl Peyron.

Erik Lindblad.

Bilaga B.

Till KONUNGEN.

Genom beslut den 16 april 1917 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att skyndsamt avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med av riksdagens statsutskott begärt yttrande över två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 56) och den andra inom andra kammaren (nr 145) angående dyrtidsunderstöd till kommunalt anställda barnmorskor.

Till åtlydnad härav får medicinalstyrelsen anföra följande.

Barnmorskeförbundets till Eders Kungl. Maj:t den 29 september 1914 ingivna underdåniga framställning om barnmorskornas minimilön till femhundra (500) kronor årligen jämte fritt husrum och fri vedbrand samt två ålderstillägg på 50 kronor vardera remitterades till medicinalstyrelsen den 20 oktober 1914. Vid utredningen av ärendet befanns lämpligt att i viss mån sammanföra det med annat närstående ärende. I nådigt brev den 30 oktober 1914 anbefalldes nämligen medicinalstyrelsen att med anledning av riksdagens skrivelse den 26 augusti samma år angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn anställa utredning om hithörande förhållanden. I den undersökning, som på grund härav igångsattes och varvid styrelsen enligt nådigt bemyndigande biträdades av fyra sakkunniga, ansågs då lämpligt att införliva den förberedande utredningen av förenämnda fråga om höjning av barnmorskornas löner. I anledning härav upptogs i de frågeformulär, som utsändes till samtliga barnmorskor i riket med undantag av de i Stockholm samt vid förlossningshem anställda, även förfrågan om barnmorskornas löneförhållanden samt om en del med förlossningen hos mindre bemedlade eller fattiga barnsängskvinnor förknippade omständigheter, exempelvis årliga antalet sådana förlossnin-

gar, betalningsförhållanden vid sådana med mera. Svar å frågeformulären hava inkommit från 2,011 kommunalt anställda barnmorskor.

Det statistiska bearbetandet av detta material, vilket bearbetande skett av särskild tillkallad sakkunnig statistiker, har först i dagarna blivit avslutat.

Utredningen, som avser år 1914, om de kommunalt anställda barnmorskornas löneförhållanden ger vid handen, att av de 2,011 barnmorskorna hava 889 eller 44,2 % *endast* kontant årslön, 378 eller 18,8 % såväl kontant årslön som kontant ersättning för naturaförmåner, 598 eller 29,7 % även vissa naturaförmåner såsom fri bostad, ved m. m. samt 146 eller 7,3 % utom kontant årslön och vissa naturaförmåner även kontant ersättning för andra dylika förmåner.

En jämförelse mellan löneförhållandena år 1914 (se bifogad tabell I) och år 1912 (de i motionerna anförda) visar, att en förbättring visserligen ägt rum i barnmorskornas löneförhållanden, men att ungefär tre fjärdedelar av de kommunalt anställda barnmorskorna komma icke upp till en fast inkomst av 500 kronor per år och att år 1914 jämfört med år 1912 ett betydligt mindre antal har fri bostad och ved.

Att förhållandena icke nämnvärt förbättrats efter år 1914 framgår av en mindre statistik från innevarande år, uppgjord av legitimerade läkaren F. E. Berglund och refererande sig till de de i februari 1917 å södra barnbördshuset i Stockholm repeterande barnmorskorna. Enligt denna statistik (se bifogad tabell II) utgör lönen i medeltal 445 kronor.

Då den inkomst av avgiften vid förlossning, som en kommunalt anställd barnmorska kan påräkna, sällan torde överstiga 175 å 200 kronor samt då endast ett mindre tal (29,7 %) har fri bostad, ved m. m., torde det vara uppenbart, att en stor del av barnmorskeåren måste leva på en inkomst under existensminimum.

En av överlärares vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm, professorn E. Alin och legitimerade läkaren Berglund gjord undersökning över levnadsomkostnaderna år 1913 för barnmorskorna från skilda delar av landet (se tidskriften »Jordmodern», häft 1 år 1915) ger vid handen, att kostnaden för kosthåll per dag i medeltal uppgår till 71 öre.

De oerhört stegrade levnadsomkostnaderna samt ökningen av de av yrket betingade utgifterna, såsom för bomull, antiseptica, nödig tvätt och skurhjälp, hava i hög grad ökat svårigheterna för barnmorskorna att undvika skuldsättning. Barnmorskeförbundet har därför den 1 mars 1917 ingivit en förnyad framställning till Eders Kungl. Maj:t med anhållan om en till 800 kronor ökad minimilön jämte fritt husrum och fri vedbrand samt två ålderstillägg å 100 kronor vardera.

En avsevärd förbättring av de kommunalt anställda barnmorskornas levnadsomständigheter torde otvivelaktigt vara av behovet påkallad. Utan bidrag genom särskilt statsanslag torde vidare en sådan förbättring icke kunna tänkas genomförd. I avvaktan på det slutliga ordnandet av barnmorskornas lönefråga synes ett dyrtidstillägg vara väl motiverat. Det föreslagna maximibeloppet å 100 kronor för statsbidraget samt därmed förenat villkor av kommunalt eller enskilt bidrag å minst hälften så stort belopp som statsanslaget finner medicinalstyrelsen lämpliga och skäligen. Medicinalstyrelsen får för den skull tillstyrka bifall till här ifrågasvarande motioner.

Stockholm den 24 april 1917.

Underdånigst

B. Buhre.

F. Block.

A. E. Bastman.

Tabell I.

Jämförande översikt av barnmorskornas löneförmåner åren 1912 och 1914.

Löneförmåner	1912	1914
under 200 kronor.....	64 (17)	38 (3)
200—299 »	137 (56)	98 (18)
300—399 »	819 (696)	447 (239)
400—499 »	783 (315)	906 (243)
500—599 »	214 (62)	357 (74)
600—699 »	73 (11)	124 (13)
700—799 »	17 —	27 (5)
800—899 »		11 (1)
900—999 »		3 (2)
	2,107 (1,157)	2,011 (598)

Anm. Siffrorna inom parentes avse antalet barnmorskor med naturaförmåner.

Tabell II.

De i februari 1917 å södra barnbördshuset repeterande barnmorskorna, med utlämnande av två enskilt praktiserande utan kommunal anställning, hava »deklarerat» följande inkomster, varvid naturaförmånerna beräknats till 100 kronor för bostad och 50 kronor för ved.

Nr	Lön	Natura	Praktik	Summa	Antal födda.
1	350	150	300	800	65 (60—70)
2	400	150	175	725	29
3	300	100	175	575	29
4	900	150	300	1,350	50
5	400	150	50	600	16
6	400	150	170	720	35 (30—40)
7	360	200	400	960	110
8	300	50	50	400	15
9	675	—	75	750	18
10	400	—	90	490	32
11	325	—	150	475	20
12	500	150	200	850	51
13	550	175	200	925	44
14	500	—	100	600	35
15	450	150	200	800	50
16	300	100	170	570	81
17	300	135	200	635	49
18	450	150	150	750	20
19	600	150	300	1,050	49
Summa	8,460	2,110	3,455	14,025	801
Medeltal	445	111	182	738	42
Alltså: Totalinkomst.....					738
Avgår för natura					150
					Aterstår 588

F. Berglund.